

РИЗИКИ ТА ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

©2018 ПАВЛОВА Г. Є., ХАЛАТУР О. В.

УДК 338.432

Павлова Г. Є., Халатур О. В. Ризики та чинники впливу на інноваційно-інвестиційний розвиток агропромислового виробництва

Метою статті є аналіз ризиків та чинників впливу на інноваційно-інвестиційний розвиток агропромислового виробництва. Проаналізовано сучасний стан агропромислового виробництва в Україні. Проведений аналіз дозволив з'ясувати, що небезпечною тенденцією є висока спрацьованість машинно-технологічного парку, а відсутність фінансових коштів для здійснення ремонтно-відновлюваних робіт лише погіршує його стан. За результатами аналітичних досліджень та наукових узагальнень виявлено генезис та уточнено економічний зміст окремих категорій понятійного апарату досліджуваної теми, визначено їх компетенцію та сферу застосування. Обґрунтовано логічно-структурну схему організаційно-економічного механізму інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства, охарактеризовано його основні функції. З'ясовано, що у практичній діяльності багатьох сільськогосподарських підприємств недостатньо використовується сучасний науково-методичний базис управління інноваційно-інвестиційною діяльністю та оцінки її ефективності.

Ключові слова: інновації, інвестиції, сільське господарство, агропромисловий комплекс.

Рис.: 2. **Бібл.:** 9.

Павлова Галина Євгенівна – доктор економічних наук, професор кафедри бухгалтерського обліку та управління фінансово-економічною безпекою, директор Навчально-наукового інституту економіки, Дніпровський державний аграрно-економічний університет (вул. Академіка Сергія Єфремова, 25, Дніпро, 49027, Україна)

Халатур Олександр Валентинович – аспірант кафедри економіки, Дніпровський державний аграрно-економічний університет (вул. Академіка Сергія Єфремова, 25, Дніпро, 49027, Україна)

E-mail: skhalatur@gmail.com

УДК 338.432

Павлова Г. Е., Халатур А. В. Риски и факторы влияния на инновационно-инвестиционное развитие агропромышленного производства

Целью статьи является анализ рисков и факторов влияния на инновационно-инвестиционное развитие агропромышленного производства. Проанализировано современное состояние агропромышленного производства в Украине. Проведенный анализ позволил выяснить, что опасной тенденцией является высокая изношенность машинно-технологического парка, а отсутствие финансовых средств для осуществления ремонтно-восстановительных работ только ухудшает его состояние. По результатам аналитических исследований и научных обобщений обнаружен генезис и уточнено экономическое содержание отдельных категорий понятийного аппарата исследуемой темы, определены их компетенция и сфера применения. Обоснована логически-структурная схема организационно-экономического механизма инновационно-инвестиционного развития предприятия, охарактеризованы его основные функции. Установлено, что в практической деятельности многих сельскохозяйственных предприятий недостаточно используется современный научно-методический базис управления инновационно-инвестиционной деятельностью и оценки ее эффективности.

Ключевые слова: инновации, инвестиции, сельское хозяйство, агропромышленный комплекс.

Рис.: 2. **Библ.:** 9.

Павлова Галина Евгеньевна – доктор экономических наук, профессор кафедры бухгалтерского учета и управления финансово-экономической безопасностью, директор Учебно-научного института экономики, Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет (ул. Академика Сергея Ефремова, 25, Днепр, 49027, Украина)

Халатур Александр Валентинович – аспирант кафедры экономики, Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет (ул. Академика Сергея Ефремова, 25, Днепр, 49027, Украина)

E-mail: skhalatur@gmail.com

UDC 338.432

Pavlova H. Ye., Khalatur O. V. The Risks and Factors of Influence on the Innovative and Investment Development of Agro-Industrial Production

The article is aimed at analyzing the risks and factors influencing the innovative and investment development of agro-industrial production. The current status of the agro-industrial production in Ukraine is analyzed. The carried out analysis has allowed to determine that the dangerous tendency consists in a high depreciation of the machine-technological park, and absence of financial means for implementing repair-restoration works only worsens its condition. According to the results of analytical researches and scientific generalizations, the genesis is revealed, the economic content of certain categories of the conceptual apparatus of the researched topic is determined, their competence and sphere of application are defined. The logical-structural scheme of the organizational-economic mechanism for innovative and investment development of enterprise is substantiated, its basic functions are characterized. It is determined that in practical activity of many agricultural enterprises the contemporary scientific-methodical basis of management of innovation-investment activity and of assessing its efficiency is not sufficiently used.

Keywords: innovations, investments, agriculture, agro-industrial complex.

Fig.: 2. **Bibl.:** 9.

Pavlova Halyna Ye. – D. Sc. (Economics), Professor of the Department of Accounting and Financial- Economic Security Management, Director of the Educational-Scientific Institute of Economics, Dnipro State Agrarian Economics University (25 Academician Serhiy Yefremov Str., Dnipro, 49027, Ukraine)

Khalatur Oleksandr V. – Postgraduate Student, Department of Economics, Dnipro State Agrarian Economics University (25 Academician Serhiy Yefremov Str., Dnipro, 49027, Ukraine)

E-mail: skhalatur@gmail.com

Галузевій структурі народного господарства притаманні певні міжгалузеві пропорції, міжгалузеві виробничі зв'язки, що постійно посилюються та розширюються. Відбувається процес інтеграції

різних стадій виробництва та розподілу тієї чи іншої продукції. У народному господарстві України спостерігається взаємодія галузей у складі інтеграційних структур – міжгалузевих комплексів.

Різні аспекти проблеми інноваційно-інвестиційної діяльності тривалий час є об'єктом уваги багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників. До найбільш відомих та актуальних наукових розробок у цьому напрямку можна віднести роботи таких науковців, як М. А. Варламова [1], О. А. Громов [2], О. Д. Гудзинський [3], К. В. Москалюк [5], М. В. Присяжнюк, В. Ф. Петриченко, С. А. Володін [6], О. Г. Шпикуляк, Л. І. Курило, О. М. Супрун [7], О. Шубравська [8].

Розв'язання завдань підвищення рівня конкурентоспроможності на вітчизняних і зарубіжних ринках сільськогосподарської продукції потребує модернізації аграрної економіки, а її найважливішим фактором є активізація інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств галузі. Здійснення такої модернізації передбачає інтенсифікацію виробництва шляхом використання нової техніки та технології, впровадження нових сортів рослин і порід тварин, якісної зміну організації виробничо-фінансової діяльності та технологій управління.

Мета статті – проаналізувати ризики та чинники впливу на інноваційно-інвестиційний розвиток агропромислового виробництва.

Одним із таких найбільш потужних і багатогалузевих комплексів є аграрно-промисловий. Агропромисловий комплекс (АПК) значною мірою визначає соціально-економічний розвиток країни, рівень життя населення, його забезпечення продуктами харчування, а промисловість – сільськогосподарською сировиною. Вирішення продовольчої проблеми здійснюється переважно в АПК.

Агропромисловий комплекс розвивається на основі агропромислової інтеграції та відіграє важливу роль у більшості країн світу. Адже саме він виконує важливу суспільну функцію – забезпечує населення продуктами харчування. Більшість з них належать до товарів широкого споживання, від забезпечення якими та якості яких залежать фізичне здоров'я населення, що дуже важливо для збереження і покращання його генофонду, забезпечення хоча б простого відтворення населення. Дуже гостро ця проблема постала і в Україні, де в останні роки поглиблюються процеси депопуляції населення [1; 4].

Сучасний аграрно-промисловий комплекс є важливим сектором економіки України. У ньому зосереджено майже третину основних виробничих фондів, працює четверта частина населення, зайнятого в народному господарстві, виробляється понад 20% валового суспільного продукту та третина національного доходу, формується 70% роздрібного товарообігу. Найбільше багатство країни – земельний фонд, який становить 41,9 млн га сільськогосподарських угідь, з них – 33,1 млн га складають орні землі. Створений виробничий потенціал дозволяє забезпечити населення продовольством, а переробну промисловість – сировиною й експортувати значні обсяги продукції [4; 5; 9].

Організаційно-економічний механізм розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств – це різнопланова та багатоаспектна проблема, пов'язана з розвитком технологічних процесів й оновленням техніки, організацією виробництва та його ресурсного забезпечення, кон'юктурою на фінансових ринках та ринках засобів праці для сільськогосподарського виробництва, станом і динамікою системи фінансово-економічного забезпечення підприємств галузі. До того ж, ці питання повинні розв'язуватися системно і комплексно, синхронізовано на рівнях держави, регіонів та окремих сільськогосподарських товаровиробників.

У сучасних умовах переорієнтація сільськогосподарського виробництва на інноваційно-інвестиційний шлях економічного розвитку на основі комплексного впровадження нових технологій агровиробництва та сучасної техніки нового покоління є імперативною умовою прискорення його технічно-технологічної модернізації, базою стабільного й поступального економічного розвитку. Підґрунтям подібних трансформацій є максимальне використання наявного потенціалу та можливостей аграрної науки, оскільки впровадження результатів і надбань сучасної науки є основним імперативом стабільного та поступального економічного розвитку, забезпечення позитивної динаміки розширеного відтворення у сільському господарстві [2; 6; 8].

Сьогодні в спеціальній літературі можна відслідкувати безліч визначень економічного механізму та похідних категорій. Така кількість зумовила необхідність їх класифікації. У більшості з них можна виокремити використання таких елементів та конститутивних атрибутів економічного механізму: а) елемент господарського механізму; б) складову частину системи управління на різних рівнях економічної ієрархії; в) сукупність форм, методів, важелів та інструментів усвідомленого вибору й впливу на економічні явища та процеси; г) систему певних організаційних форм економічних (виробничих) відносин. Запропоновану авторами структурно-логічна модель організаційно-економічного механізму інвестиційно-інноваційного розвитку сільського господарства подано на рис. 1.

При такому підході важливе значення в господарському механізмі належить економічним складникам, першочерговою основою економіки в такому разі є економічні потреби та блага, а основоположною базою для функціонування всієї виробничої діяльності служать економічні ресурси.

Отже, організаційно-економічні відносини є основною конститутивною ознакою господарського механізму. Вони виникають у разі: трудової діяльності; усупільнення та відособлення виробництва; розподілу, спеціалізації й кооперації праці; обміну засобами виробництва, менеджменту; грошового обігу; ціноутворення; фінансів та кредиту; маркетингу; інфраструктури ринку тощо.

Рис. 1. Структурно-логічна модель організаційно-економічного механізму інвестиційно-інноваційного розвитку сільського господарства

Джерело: авторська розробка.

Формування організаційно-економічного механізму ґрунтується на певних закономірностях. Найбільш суттєвими є такі:

- ✦ залежність організаційно-економічного механізму від середовища;
- ✦ якість основного господарюючого суб'єкта, що дозволяє розкрити й якість усього механізму;
- ✦ необхідність якісного та кількісного різноманіття структури;
- ✦ перетворення господарського хаосу на господарський порядок.

На рис. 2 згруповано якісні характеристики статичних і динамічних показників оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Функціонування кожного елементу інноваційної системи та взаємозв'язок між ними будуються на принципах організації: спеціалізації, пропорційності, поєднання самоорганізації й державного регулювання, матеріальної зацікавленості, комерційного розрахунку.

Інноваційній системі відтворення притаманні такі принципи організації, як динамічність, невизначеність, адаптивність, інтеграція, надмірність. При організації інноваційного процесу необхідно врахувати, що при застосуванні нової техніки й технології відбувається певне розбалансування виробництва, що відбивається на економічних показниках роботи підприємства й інших організаційних структур, а також на взаємовідносинах між ними. Тому є потреба в динамічних і цілеспрямованих заходах, які забезпечують взаємодію всіх структурних елементів до закінчення періоду освоєння нової техніки.

Сутність організаційно-економічного механізму розкривається в здійснюваних ним функціях. З погляду економічної теорії організаційно-економічний механізм виконує такі основні макроекономічні функції:

- ✦ використання економічних законів;
- ✦ розв'язання соціально-економічних суперечностей;
- ✦ реалізація відносин власності;

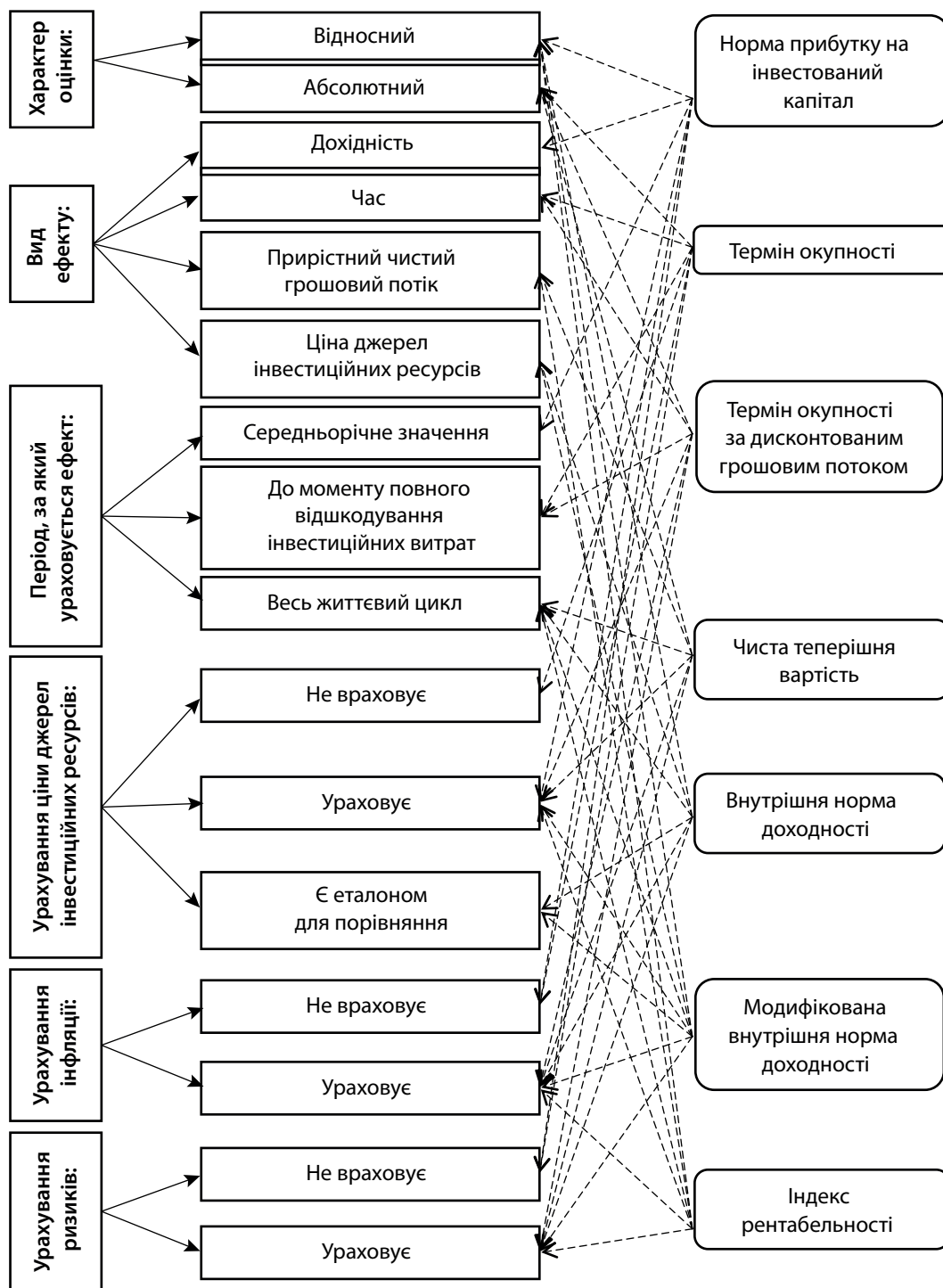

Рис. 2. Якісні характеристики статичних і динамічних показників оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств

Джерело: авторська розробка.

✦ усебічний розвиток людини, її потреб, інтересів, стимулів.

Згідно з цим, основні функції організаційно-економічного механізму спрямовані на забезпечення ефективної взаємодії всіх елементів економічної системи в усіх сферах суспільного відтворення.

На підставі проведених теоретичних досліджень можна виокремити основні складові механізму інноваційно-інвестиційного розвитку, які передбача-

ють: організаційний механізм (організація, розробка й впровадження інновацій), економічний (керування, планування й збут інновацій) і фінансовий механізм (фінансування й стимулювання, страхування інновацій), що дозволяє визначати ефективну стратегію інвестиційно-інноваційного розвитку й забезпечує адаптацію інновацій до ринкових умов.

Організаційний механізм повинен забезпечувати виникнення інновацій, фінансовий механізм –

створити умови для фінансування інноваційної діяльності, а економічний механізм має забезпечити процес комерціалізації інновацій та їхній подальший розвиток. Усі види механізму інвестиційно-інноваційного розвитку взаємозалежні й дозволяють забезпечити ефективний інноваційний процес підприємства.

До того ж, механізм інвестиційно-інноваційного розвитку повинен ґрунтуватися на взаємодії суб'єктів господарювання, державних владних структур та органів місцевого самоврядування, у розпорядженні яких знаходяться фінансові, матеріальні, мінерально-сировинні, інтелектуальні та інформаційні ресурси для ефективної інноваційної діяльності в регіоні.

Дієвий механізм інвестиційно-інноваційного розвитку починається з ефективних організаційних кроків, які є основою організаційного механізму.

Розглянуті вище підходи можуть бути використані великими сільськогосподарськими підприємствами, які перманентно здійснюють інноваційно-інвестиційну діяльність і, до того ж, мають свої структурні підрозділи, які займаються науково-дослідною роботою. Однак у практичній роботі кожного підприємства існує потреба оцінки інноваційно-інвестиційної діяльності як системи.

ВИСНОВКИ

Останніми роками в сільськогосподарському виробництві України значно загострилися кризові явища: значно знизилася обсяги валової продукції, погіршилося використання природних ресурсів, знизилася родючість ґрунтів, поглибився дисбаланс між галузями рослинництва та тваринництва. Зменшення поголів'я худоби досягло критичної межі при значному зниженні його продуктивності.

Проведений аналіз дозволив з'ясувати, що небезпечною тенденцією є висока спрацьованість машинно-технологічного парку, а відсутність фінансових коштів для здійснення ремонтно-відновлюваних робіт лише погіршує його стан. Для досягнення рівня технологічних потреб не вистачає десятків тисяч різних технічних засобів. Поряд з цим різко погіршилося забезпечення галузей АПК висококваліфікованими кадрами. У перспективі з метою подолання кризових явищ в агропромисловому комплексі України необхідним є інноваційно-інвестиційний розвиток агропромислового виробництва.

Аргументовано, що організаційно-економічний механізм має важливе значення в системі управління розвитком інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств на основі раціонального поєднання та гармонізації взаємозв'язків і взаємозалежностей усіх елементів цього складного та різнопланового економічного процесу. За результатами аналітичних досліджень та наукових узагальнень виявлено генезис та уточнено економічний зміст окремих категорій понятійного апарату досліджуваної теми, визначено їх компетенцію та сферу застосування.

Обґрунтовано логічно-структурну схему організаційно-економічного механізму інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства, охарактеризовано його основні функції. З'ясовано, що у практичній діяльності багатьох сільськогосподарських підприємств недостатньо використовується сучасний науково-методичний базис управління інноваційно-інвестиційною діяльністю та оцінки її ефективності.

Здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств відбувається в динамічних економічних умовах зовнішнього оточення та внутрішнього середовища з використанням різних економічних ресурсів, комбінування яких зумовлює різні наслідки та результати. Тому управління цією галуззю економіки підприємства складний та багатоаспектний процес, що потребує інформації про колишні події, напрями та вектори їх розвитку в майбутньому. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Варламова М. Л. Інвестиційно-інноваційна приєднаність переробної галузі АПК. *Економічний часопис-XXI*. 2013. № 9-10 (2). С. 10–13.
2. Громов О. А. Напрями удосконалення фінансово-інвестиційного забезпечення розвитку інноваційного аграрного підприємництва. *Вісник СевНТУ. Сер.: Економіка і фінанси*. 2013. Вип. 138. С. 55–60.
3. Гудзинський О. Д. Формування системи інвестиційного забезпечення стратегічного розвитку сільськогосподарських підприємств. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнічного університету*. 2013. № 4. С. 5–8.
4. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектора економіки на період до 2020 року. URL: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822>
5. Москалюк К. В. Теоретичні основи інноваційного потенціалу аграрної сфери України. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Сер.: Економічні науки*. 2012. Вип. 22 (2). С. 418–422.
6. Присяжнюк М. В., Петриченко В. Ф., Володін С. А. Концептуальні засади інноваційно-інвестиційного розвитку Національної академії аграрних наук України. *Економіка АПК*. 2013. № 4. С. 3–22.
7. Шпикуляк О. Г., Курило Л. І., Супрун О. М. Інституційне регулювання як детермінанта формування інноваційної моделі розвитку аграрної сфери. *Облік і фінанси АПК*. 2011. № 2. С. 106–112.
8. Шубравська О. Інноваційний розвиток аграрного сектора економіки України: теоретико-методологічний аспект. *Економіка України*. 2012. № 1. С. 27–35.
9. Ukraine EU bilateral trade and trade with the world. URL: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/september/tradoc_113459.pdf

REFERENCES

Hromov, O. A. "Napriamy udoskonalennia finansovo-investytsiinoho zabezpechennia rozvytku innovatsiinoho ah-rarnoho pidpriemnytstva" [Areas of improvement of financial

and investment support for the development of innovation agrarian business]. *Visnyk SevNTU. Seriya: Ekonomika i finansy*, no. 138 (2013): 55-60.

Hudzynskiy, O. D. "Formuvannya systemy investytsiinoho zabezpechennia stratehichnoho rozvytku silskohospodarskykh pidpriemstv" [Formation of the investment support system for the strategic development of agricultural enterprises]. *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnichnoho universytetu*, no. 4 (2013): 5-8.

"Kontseptsiiia Derzhavnoi tsilyovoi prohramy rozvytku ahrarnoho sektora ekonomiky na period do 2020 roku" [The Concept of the State Target Program for the Development of the Agricultural Sector for the period up to 2020]. <http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822>

Moskaliuk, K. V. "Teoretychni osnovy innovatsiinoho potentsialu ahrarnoi sfery Ukrainy" [Theoretical foundations of innovative potential of agrarian sphere of Ukraine]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, no. 22 (2) (2012): 418-422.

Prysiashniuk, M. V., Petrychenko, V. F., and Volodin, S. A. "Kontseptualni zasady innovatsiino-investytsiinoho rozvytku Natsionalnoi akademii ahrarnykh nauk Ukrainy" [Conceptual

framework of innovation and investment development of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine]. *Ekonomika APK*, no. 4 (2013): 3-22.

Shpykuliak, O. H., Kurylo, L. I., and Suprun, O. M. "Instytut-siine rehuliuвання yak determinanta formuvannya innovatsiinoi modeli rozvytku ahrarnoi sfery" [Institutional regulation as the determinant of the formation of an innovative model for the development of the agrarian sphere]. *Oblik i finansy APK*, no. 2 (2011): 106-112.

Shubravska, O. "Innovatsiinyi rozvytok ahrarnoho sektora ekonomiky Ukrainy: teoretyko-metodolohichniy aspekt" [Innovative development of the agrarian sector of Ukraine's economy: theoretical and methodological aspect]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 1 (2012): 27-35.

"Ukraine EU bilateral trade and trade with the world". http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/september/tradoc_113459.pdf

Varlamova, M. L. "Investytsiino-innovatsiina pryvabyvist pererobnoi haluzi APK" [Investment-innovative attractiveness of processing industry of agroindustrial complex]. *Ekonomichniy chasopys-XXI*, no. 9-10 (2) (2013): 10-13.